

Inspirerend burgerschap in katholieke scholen in Vlaanderen

Studienamiddag burgerschapsvorming
18 september 2019

prof. dr. Lieven Boeve





Inhoudstafel

1. VUCA-samenleving
2. Burgerschap op agenda huidige én toekomstige Vlaamse regering
3. Inspirerend burgerschap in een katholieke dialoogschool
4. Besluit: katholieke dialoogschool = oefenschool in democratisch samenleven



1. Vuca-samenleving





2. Burgerschap op de agenda van de huidige én toekomstige Vlaamse regering

‘Me

NOTA VERWIJST NAAR NEDERLANDS MODEL

27 AUGU

Verplichte leerstof: de Vlaamse canon

BURC

Ki
ze

In
om
Val

N-VA en Open VLD willen uren godsdienst op school halveren

25 FEBRUARI 2016 (

03/09/2019 om 12:01 door agy - [Print](#) - [Corrigeer](#)

‘Een school d
weinig bijbre
instelling het
gaan jongere
vakken. Ook





Sinds 1/09/'19: eindtermen burger

- Moc
- Ein
- sle
- bur

“De leerlingen lichten wijzen van vertegenwoordiging, deelname aan macht en democratische besluitvorming toe die relevant zijn voor de eigen leefwereld.”

Met inbegrip van kennis
Conceptuele kennis

- Principes van verkiezingen, vertegenwoordiging en bestuur en de onderlinge relatie
- Principes van democratische besluitvorming en bestuur

Met inbegrip van context

Relevant voor eigen leefwereld zoals, afhankelijk van de actualiteit, op niveau van gemeente, gewest, land, Europa, wereld

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

[...]

erwijs
5



Burgerschap & levensbeschouwelijk onderwijs in de toekomst?

- Politieke discussies

Plannen om lestijden levensbeschouwelijk onderwijs te halveren onder andere in functie van ‘neutrale’ LEF (*Levensbeschouwing, Ethiek en Filosofie*)

- Situatie in Franstalig België

- Onze reactie:

“In een tijd waarin identiteit en persoonsvorming steeds meer aan belang winnen, vervult het godsdienstonderwijs een cruciale rol bij de realisering van het pedagogisch project van het katholiek onderwijs.”

3. Inspirerend burgerschap in een katholieke dialoogschool



a. Lessen van gisteren ...

- Meer dan twee eeuwen katholiek onderwijs
- Vier paradoxen:
 - Eenheid en/in verscheidenheid
 - Lokaal en globaal
 - Flexibiliteit en een weerbarstige organisatiecultuur
 - Tussen bevoogding en ontvoogding: de christelijke identiteit



... voor vandaag en morgen

- Belangrijke bevindingen:
 - Blijvend streven om *identiteit* en *organisatie* te vernieuwen en te verankeren in veranderende tijden
 - Niet zomaar aanpassing aan samenleving, maar *kritisch-constructieve* bijdrage eraan
 - Eigen katholiek project op basis van vrijheid van onderwijs, religie en organisatie
 - Ook vandaag: “Eigentijds tegendraads” & “Genereus ambitieus”



... want onderwijs is nooit neutraal!

“[...] onderwijs [is] nooit neutraal. Vorming vertrekt immers vanuit een visie over het goede leven en samenleven. Ze gaat uit van een welbepaald idee van wat het betekent mens te zijn en hoe mensen het best kunnen samenleven.” (p.199)

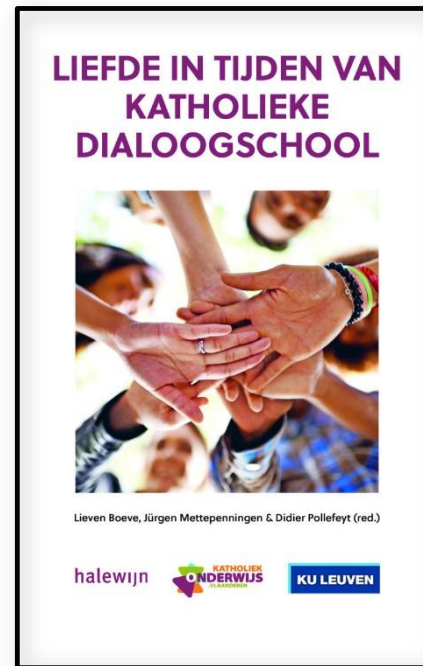
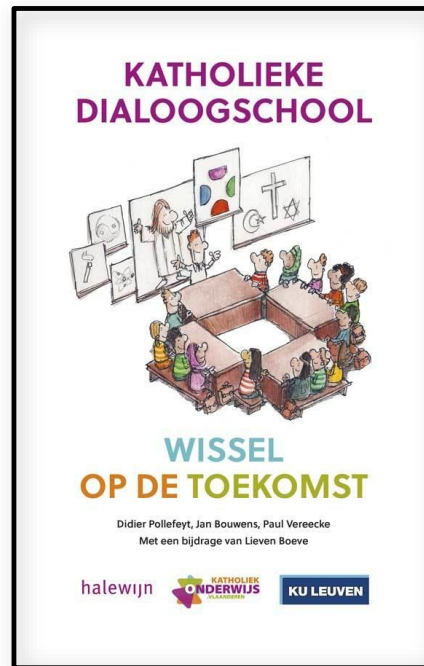




Katholiek onderwijs in Vlaanderen

- Van basis- tot hoger onderwijs
- 690 schoolbesturen
- 938 000 leerlingen en studenten
- 2 419 onderwijsinstellingen (incl. internaten)
- 60 procent van het basisonderwijs
- 72 procent van het secundair onderwijs
- Kleine helft van het volwassenenonderwijs, en grote helft hoger onderwijs

b. Katholieke dialogeschool





Van 'nog' naar 'nu'

- 'Nog': verleden als norm voor heden
 - Grondig veranderde context en scholen
 - Verhaal van verlies
- 'Nu': identiteit in relatie tot tijd en context
 - Internationaal
 - Uitdaging voor Vlaanderen
- Daarom:
 - 'Op tijd' in beweging
 - Kijken wat er beweegt ...
 - "Nieuwe tijden nieuwe mensen"



Visietekst: 5 alinea's

- ***Gastvrije*** uitnodiging voor iedereen, ongeacht achtergrond, om aan onderwijsproject mee te werken (engagement!).
- ***Goede school***: kwaliteitsvolle vorming, aandacht voor iedereen, bijzondere aandacht voor wie het moeilijk heeft.
- ***Katholieke school*** (geloof-liefde-hoop): gekregen vrijheid en verantwoordelijkheid, praktische liefde, inspirerende hoop.
- ***Katholieke dialoogschool***: samen in dialoog op zoek naar volle mens- en medemens-zijn, op eigentijds-tegendraadse wijze de christelijke stem binnenbrengen.
- School als oefenplaats: kritisch-creatief leren omgaan met wat eigen en wat anders is, bijdragen aan ***zinnvolle, verdraagzame, duurzame samenleving***, waar plaats is voor iedereen.

- Opzet:

Een kader, een manier van denken en een taal om de impliciete dynamiek die in veel katholieke scholen aanwezig is, te vatten.
- Zowel maatschappelijk als vanuit christelijk geloof te verantwoorden:
 - Eigen antwoord op VUCA-maatschappelijke uitdagingen: contextueel relevant
 - Theologisch legitiem: vanuit een dialogaal openbaringsbegrip
 - Op dubbele wijze katholiek
 - Relationeel mens- en wereldbeeld
 - Stem in de dialoog
- Veelvormig landschap

2419 verschillende katholieke dialoogscholen



Engagementsverklaring van het katholiek onderwijs

*Samen werken
aan katholieke dialogescholen*



“Ook al is voor [personeelsleden] de katholieke identiteit van de school niet langer altijd vanzelfsprekend, toch kiezen ze ervoor om zich, vanuit hun opdracht, voluit in te zetten voor dat specifieke vormingsproject. Meer nog: ze zijn er bevoorrechte en essentiële partners van. Daarom verwacht de school dat ze allen samen actief bijdragen aan het leven op een katholieke dialoogschool - in gesprek met leerlingen, elkaar en de schoolleiding. Welke hun eigen overtuigingen ook zijn, ze vinden er de inspiratie om mee te werken aan het katholiek-pedagogische project van de school.”



**Het vak
r.-k. godsdienst**

op het kruispunt van
samenleving,
onderwijs &
kerkgemeenschap

De Vlaamse bisschoppen
De Lekkende Instantie r.-k. godsdienst



c. KDS via inspirerend burgerschap

- Pedagogisch project realiseren
 - in het grote en het kleine,
 - het gewone en het bijzondere
- Focus op inspirerend burgerschap
 - Waarom?
 - Pijlers?
 - Hoe?
 - Monitoring effect?



Inspirerend burgerschap - waarom?

- Burgerschapsvorming is meer dan kennis, rechten en plichten
- Eigen bijdrage vanuit relationeel mensbeeld
Elke unieke mens is van meet af aan verbonden (in dialoog) met de wereld, met de mensen om zich heen en met God.
- Niet 'autonoom', maar 'vrij én verantwoordelijk'!



Inspirerend burgerschap - pijlers?

- Leerlingen vormen en verdiepen hun identiteit en inspiratie
- Leerlingen gaan empathisch en genereus in dialoog met anderen
- Leerlingen reflecteren kritisch-creatief op hun ervaringen
- Leerlingen onderzoeken de wereld
- Leerlingen tonen hun verbondenheid met de wereld
- Leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid op



Inspirer





KATHOLIEKE DIALOOGSCHOOL



- Basisonderwijs:

- *Zin in leren! Zin in leven!*

- Niet zomaar een titel...

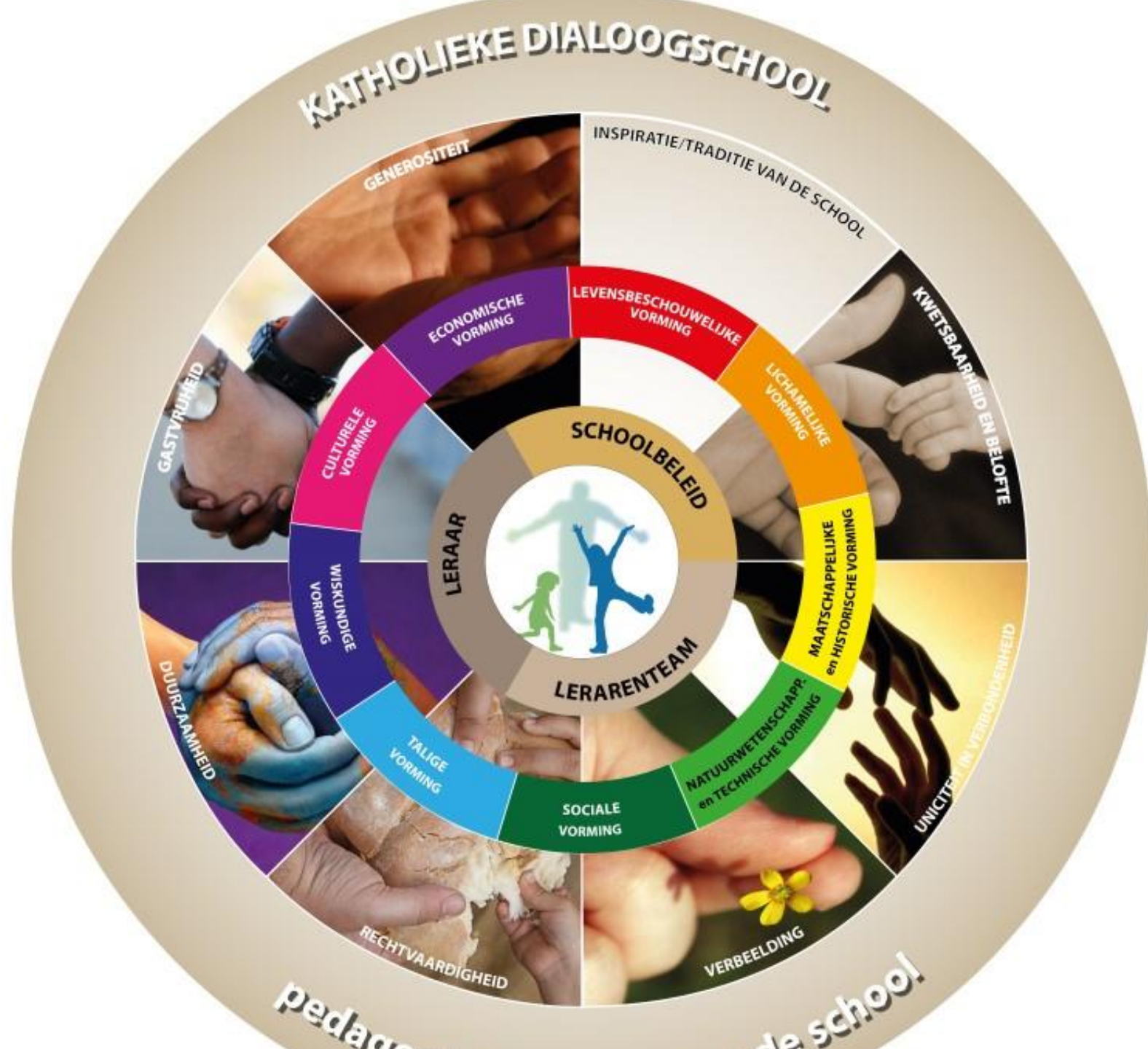
- **Burgerschap: geen nieuw ontwikkelveld**

- **Uitgangspunt: aanzetten bij de persoonsgebonden ontwikkeling**

Omvat leerinhouden die betrekking hebben op de ontwikkeling van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes vanuit de fysieke, psychische, sociale en spirituele basisbehoeften)

- Ook linken met ontwikkelvelden en -thema's van cultuurgebonden ontwikkeling.





- Secundair onderwijs:
 - Nieuwe leerplannen: *LLink-ID*
Leren en leven in kleuren en in dialoog
 - Set van vakleerplannen, omkaderd door een gemeenschappelijk funderend leerplan
 - Geen nieuw vak burgerschap
 - Uitgangspunt: gemeenschappelijk funderend leerplan
Dit beschrijft de voorwaarden om tot brede en ambitieuze vorming te komen.
 - Inhouden komen het wel explicieter aan bod in nieuw vak *Mens & samenleving*
 - Ook kansen in andere vakleerplannen





- Community Service Learning

“Leren door maatschappelijk engagement”

- Pedagogische werkvorm voor 2de en 3de graad secundair onderwijs

Ook trajecten in hogescholen en universiteit

- Doel: leerlingen in betekenisvolle dialoog brengen met kwetsbare anderen uit de omgeving

- O.a. rust- en verzorgingstehuis, vluchtelingenwerk, armoedebewegingen,...
- Leren vanuit werkervaring, dialoog en reflectie

- Monitoringtool: GPS-feedbacktool
 - Waarom?
 - stem van de leerlingen zichtbaar maken
 - leerlingen vormen tot inspirerende burgers: GPS = ‘Groeien als Persoon in de Samenleving’
 - experiment: het belangrijke meetbaar maken
 - Wat?
 - vragenlijst
 - Pilootfase
 - Laatste graad basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs
 - meet impact van school op burgerschapsvorming
 - werking evalueren en bijsturen op schoolniveau





4. Besluit

KDS = oefenschool in democratisch samenleven

- Böckenförde-paradox:
moderne democratie is inherent zwak
- Daarom:
democratie dient gedragen door de mensen zelf, vanuit hun identiteit & tradities
- Katholieke dialoogschool:
 - contextueel geloofwaardig en ...
 - ... theologisch legitiem ...
 - ... antwoord/aanbod van het katholieke onderwijs anno 2019



“We voeden op in burgerschap omdat ons hele pedagogisch project vertrekt van een christelijk mens- en wereldbeeld dat actief de waarden, inzichten en attitudes nodig voor zo’n samenleven voedt. [...] Doel is [...] iedereen te vormen in de tradities en verhalen waarvan onze samenleving leeft [...] Door de dialoog leren we [iedereen] nadenken over de eigen identiteit [...]. Zo kunnen de waarden en attitudes, nodig voor onze democratische samenleving, duurzaam verankerd worden [...]” (p.55)





fb.com/KatholiekOnderwijsVlaanderen



twitter.com/KathOndVla
twitter.com/BoeveLieven



www.linkedin.com/company/katholiekonderwijsvlaanderen

